

Ville Tavio ps

Kirjallinen kysymys yhdenvertaisuusvaltuutetun harjoittamasta vaaliehdokkaiden kirjoitusten tarkkailusta

Eduskunnan puhemiehelle

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on etsinyt tämänvuotisten kuntavaalien ehdokkaiden Internet-kirjoituksista niin sanottua vihapuhetta.

Kyseessä oli yhteisprojekti Ihmisoikeusliitto ry:n ja Open Knowledge Finland ry:n kanssa. Open Knowledge Finland oli yliopistotutkijoiden kanssa kehittänyt tietokoneistettua algoritmia, jolla kuntavaaliehdokkaiden julkisista Twitter- ja Facebook-viesteistä kerätystä aineistosta seulottiin mahdollista vihapuhetta sisältäviä viestejä, jotka toimitettiin yhdenvertaisuusvaltuutetulle.

Vihapuheeksi katsotaan Euroopan neuvoston ministerikomitean mukaan sellaiset ilmaisut, joilla levitetään, yllytetään, edistetään tai oikeutetaan rotuvihaa, muukalaisvihaa, antisemitismia tai muunlaista suvaitsemattomuuteen perustuvaa vihaa.

Vihapuhealgoritmi reagoi useisiin eri kuntavaaliehdokkaiden kampanja-aikana julkaisemiin viesteihin. Tarkkailuprojektin lopputuloksena yhdenvertaisuusvaltuutettu päätti tehdä tutkintapyynnön yhdestä kuntavaaliehdokkaana olleesta henkilöstä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu katsoo, että tutkintapyynnön kohteena olevan kaupunginvaltuutetun koko vaalikampanja oli osin rasistinen. Kampanjassa korostettiin turvallisuuden asettamista etusijalle ja pyydettiin ihmisiä kertomaan, miten maahanmuutto on vaikuttanut heidän turvallisuuteensa. Eri henkilöiltä kuulemiaan kokemuksia ehdokas julkaisi kampanjansa aikana yksityisyyttä kunnioittaen kertojien nimiä paljastamatta.

Yhteensä eri ehdokkaiden osalta otettiin tarkasteluun tuhansia viestejä vihapuheen etsimiseksi. Pelkästään Twitter-tilejä seurattiin tätä varten noin tuhannelta ehdokkaalta.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistossa vihapuheeksi katsottua materiaalia löytyi kaiken kaikkiaan noin 20 viestistä.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminnan tarkoituksesta on säädetty yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) sekä yhdenvertaisuusvaltuutetusta annetussa laissa (1326/2014). Valtuutetusta annetun lain 3 §:n mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain noudattamista sen mukaan kuin laissa säädetään sekä yleisesti edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja

Kirjallinen kysymys KK 468/2017 vp

ehkäistä syrjintää. Pykälän mukaan valtuutettu voi laatia ja teettää selvityksiä, tehdä aloitteita ja antaa neuvoja ja lausuntoja.

Epäselväksi jää, miten edellä mainittua tarkoitusta vastaa vaaliehdokkaiden kirjoitusten laajamittainen seulominen tietokonealgoritmeilla ja tutkintapyyntöjen tekeminen. Tutkintapyyntö ei ole selvitys, aloite, neuvo eikä lausunto.

Kun entinen vähemmistövaltuutetun virka muutettiin yhdenvertaisuusvaltuutetuksi vuonna 2014, hallituksen esityksen perusteluihin kirjattiin, että valtuutettu voi avustaa syrjinnän uhriksi joutuneita henkilöitä näiden tekemiä syrjintävalituksia tutkittaessa. Lisäksi valtuutettu voi antaa yleisiä suosituksia syrjinnän ehkäisemiseksi. Kyse on siis oikeusavusta ja suosituksista, ei tutkintapyyntöjen tekemisestä.

Yhdenvertaisuuslain 14 §:ssä säädetään häirinnän kiellosta. Pykälän perusteella kiellettyä on sellainen puhe tai ilmaisu, jolla henkilön ihmisarvoa loukataan luomalla halventava, nöyryyttävä taikka uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Mikään nykyaikainenkaan tietokonealgoritmi ei voi mitata keskustelun ilmapiiriä yksittäisten verkkoviestien perusteella, koska kokemus vihamielisyydestä tai halventamisesta perustuu aina inhimilliseen tuntemukseen.

Vaaliehdokkaiden kirjoitusten ohjelmoitu viranomaisseulonta on kyseenalaista myös poliittisen toimintavapauden ja sananvapauden kannalta. Kansanvaltaisessa yhteiskunnassa tarvitaan lailliset instrumentit ilmaisunvapauden käyttämiseen.

Demokratiassa äänestäjät arvioivat vaaliehdokkaiden kirjoitusten laatua ja sisältöä. Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto ei ole olemassa tätä varten.

Riippumatta siitä, mihin ratkaisuun oikeuslaitos päättyy edellä mainitun tutkintapyyntöjen johdosta, voi tutkintapyyntöillä olla vaikutusta siihen, mitä tietoja tai mielipiteitä vaaliehdokkaat uskaltautuvat tuoda tulevaisuudessa esiin. Pahimmillaan syntyy aiheutonta pelkoa oman mielipiteen ilmaisemisesta. Tällainen seuraus olisi täysin päinvastainen siihen katsoen, mitä yhdenvertaisuusvaltuutetun oikeasti pitäisi yhteiskunnassa edistää.

Sähköpostitse lähetetyssä tiedonannossa yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistosta kerrottiin: "Resurssien rajallisuuden vuoksi yhdenvertaisuusvaltuutettu seuraa lähinnä merkittävässä yhteiskunnallisessa asemassa olevien henkilöiden kuten päättäjien vihapuhetta. Kansalaisten yhteydenottojen sekä oman toimintansa pohjalta yhdenvertaisuusvaltuutettu on viime vuosien aikana tehnyt muutaman tutkintapyyntöjen poliisille ja valtakunnansyyttäjälle sen arvioimiseksi, onko vihapuhe tietyissä tapauksissa ylittänyt rikoslaissa sallitun rajan."

Edellisen kappaleen sitaattista on pääteltävissä, että jos yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi enemmän resursseja, olisi mielipidetarkkailu vieläkin laajempaa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 468/2017 vp

Mitä hallitus aikoo tehdä huolehtiakseen siitä, että yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta keskittyy yhdenvertaisuuslain noudattamisen valvontaan eikä vaaliehdokkaiden kirjoitusten tarkkailemiseen?

Helsingissä 27.10.2017

Ville Tavio ps